

Notat

Til Teknik- og Miljøudvalget

Orientering om Bypanelets anbefalinger for udviklingen af udsat by i kulturarvsmiljøer

På baggrund af Københavns Kommunes Bypanels møde den 16. maj 2022 vedlægges her Bypanelets anbefalinger for udviklingen af udsat by i kulturarvsmiljøer.

Baggrund

Teknik- og Miljøudvalget besluttede den 11. maj 2020, at Københavns Kommunes Bypanel skulle fortsætte i perioden 2020-2023.

Formålet med Bypanelet er at styrke sammenhængen mellem strategisk udvikling af København, stedsspecifik byplanlægning og realiserede projekter. Formålet er ligeledes at give stadsarkitekten mulighed for få faglig sparring og opnå viden om nye trends fra rådgivere og byudviklere for at understøtte samarbejdet mellem forvaltningen og byggebranchen.

Læring fra Bypanelets drøftelser kommer via stadsarkitekten bredt ud i kommunens forvaltninger. Desuden er Bypanelets møder en del af stadsarkitektens arbejde med kompetenceudvikling i forvaltningen, da relevante medarbejdere deltager på møderne og opnår læring herfra.

Teknik- og Miljøudvalget orienteres løbende om Bypanelets anbefalinger, og efter årets sidste møde ledsages af rapporteringen af emner for det kommende års møder.

Bypanelets medlemmer

Stadsarkitekten er forperson for Bypanelet, som består af otte eksterne eksperter inden for arkitektur og byudvikling. Bypanelet repræsenterer tilsammen et bredt vidensfelt inden for arkitektur og byudvikling både på et praktisk og teoretisk niveau, herunder bygningsarkitektur, byplanlægning, byggeteknik og bæredygtighed, byrum og byliv. Bypanelet udpeges for en toårig periode. Bypanelet er udpeget personligt og kan ikke sende suppleanter til møderne. Der betales ikke honorar til Bypanelet. Det nuværende Bypanel består af:

- Camilla van Deurs, Stadsarkitekt, Københavns Kommune (forperson for Bypanelet)
- Ellen Højgaard, udpeget af Dansk Byplanlaboratorium
- Ole Schrøder, udpeget af Byggesocietetet
- Nicolai Carlberg, etnolog, udpeget af Københavns Kommune
- Anna Maria Indrio, udpeget af Akademiraadet

20-06-2022

Sagsnummer i F2
2022 - 9783

Dokumentnummer i F2
1564096

Sagsnummer i eDoc
2022-0199375

Plan, Analyse, Ressourcer og CO2-reduktion

Njalsgade 13
2300 København S

EAN-nummer
5798009809452

- Marianne Levinsen, udpeget af Danske Landskabsarkitekter
- Rasmus Nørgaard, udpeget af Bygherreforeningen
- Lars Autrup, udpeget af Arkitektforeningen
- Søren Nielsen, Vandkunsten, udpeget af Københavns Kommune

Bypanelets to møder i 2022

Bypanelets anbefalinger er formuleret på baggrund af:

- Besøg i Områdefornyelsen Bispebjerg. Fokus for besøget var en drøftelse af byrum og projekter i kvarteret omkring Bispebjerg Bakke (Bispebjerg Kirkegård, Grønningen, Bispeparken, Frederiksborgvej, Grundtvigs Kirke og Bispebjerg Torv).
- Emne for næste møde i Bypanelet er "Klimaprojekter, vurdering af takst- versus skattefinansiering". Det næste møde bliver holdt i efteråret 2022.

Videre proces

Bypanelets udtalelser og anbefalinger indgår i den generelle formidlings- og læringsproces i forvaltningen.

Karsten Biering Nielsen
Vicedirektør

Udtalelser fra Bypanelet maj 2022

Bypanelet

Bypanelets udtalelser: Udviklingen af udsat by i kulturarvsmiljøer

Bypanelet består af:

Ellen Højgaard, udpeget af Dansk Byplanlaboratorium

Ole Schrøder, udpeget af Byggesocietetet

Camilla van Deurs, Stadsarkitekt, Københavns Kommune (formand for Bypanelet)

Nicolai Carlberg, etnolog, udpeget af Københavns Kommune

Afbud:

Anna Maria Indrio, udpeget af Akademiraadet

Marianne Levinsen, udpeget af Danske Landskabsarkitekter

Rasmus Nørgaard, udpeget af Bygherreforeningen

Lars Autrup, udpeget af Arkitektforeningen

Inhabil:

Søren Nielsen, Vandkunsten, udpeget af Københavns Kommune

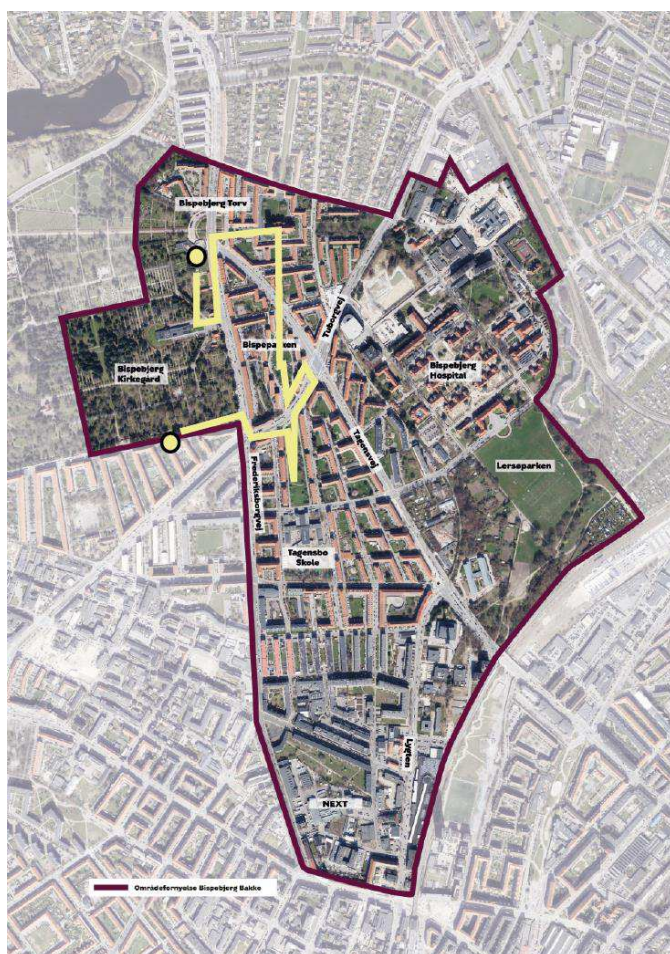
Den 16. maj deltog desuden Signe Thora, Rikke Lequick Larsen, Julie Rosted, Moni Ahm Cappelèn og Mathias Haarder Lønskov, medarbejdere i Teknik- og Miljøforvaltningen.

Bypanelet

Bypanelets udtalelser er formuleret på baggrund af følgende:

Case: Områdefornyelsen Bispebjerg Bakke

Drøftelse af byrum og projekter i kvarteret omkring Bispebjerg Bakke; Bispebjerg Kirkegård, Grønningen, Bispeparken, Frederiksborgvej, Grundtvigs Kirke og Bispebjerg Torv.

Bypanelet

Bypanelets fokusområde var Områdefornyelsens Projektpakke Nord: Stolt Kulturarv

Kvarterplanens projekter

Områdefornyelsen har afholdt tre større kvartermøder hen over sensommeren 2021, hvor kvarterplanens projekter er blevet udviklet og besluttet. Projekterne udgør den samlede opgaveportefølje, som områdefornyelsen skal arbejde med i årene 2022 til 2026.

Projektpakke Nord Stolt kulturarv	Projekt 1 Bispebjerg Torv og Frederiksborgvej	18.900.000 kr.
	Projekt 2 Bispeperkerens sociale liv og grønne landskab	850.000 kr.
	Projekt 3 Fru Uthørslev Mose til Fælledparken	850.000 kr.
Projektpakke Midt Det gode hverdagsliv	Projekt 4 Kvarterhuset ved byparken	6.700.000 kr.
	Projekt 5 Lønsoparken	4.650.000 kr.
	Projekt 6 Det gode ugeliv	2.700.000 kr.
Projektpakke Syd Håndværk og byliv	Projekt 7 Næst Værkstedsgade og campusmiljø	4.400.000 kr.
	Projekt 8 Rentnerestervej	4.500.000 kr.
Projektpakke Kvarteret Sammenhæng og grøn omstilling	Projekt 9 Smutveje gennem kvarteret	6.900.000 kr.
	Projekt 10 Grøn omstilling og bedre boliger	1.650.000 kr.
	Projekt 11 Udviklingspuljen	4.000.000 kr.

Bypanelet

Udviklingen af udsat by i kulturarvsmiljøer

Spørgsmål til Bypanelet, formuleret i samarbejde med områdefornyelsen:

- Egenart og stedsans; Hvor meget og hvor lidt kan vi tillade os at "skeje" ud, når vi udvikler og anlægger på bakken? Fra museal til slagkraftig.
- I hvor høj grad kan Bispebjerg Bakke blive en destination for en særlig fortælling om fortidens velfærdsideal, Grundtvig, vugge til grav (hospitalet og kirkegården) og stolt kulturarv? Kan I se en forbindelse mellem Bispebjergs destinationer, og i hvor høj grad er der en samlet fortælling, der kan være bærende for kvarteret?
- Er udsat by og kulturarv hinandens modsætninger, eller kan de være hinandens løftestang?
Hvis ja – hvordan løftestang?
Hvad kan Bispeparkens rolle være i en fremtidig byudvikling?
- Hvordan designer man til det "stille byliv" på toppen af bakken? Og til det højstemte, sorgen, eftertænksomhed, stille stunder, helende haver og rum til refleksion og ro?
- I hvor høj grad skal man se det hele som en sammenhængende opgave til rådgiver eller individuelle opgaver?

Bypanelets udtalelser

Kulturarv & arkitektur

- Det er Bypanelets holdning, at man bør være nænsom når man udvikler og anlægger på Bispebjerg Bakke pga. den stærke kulturarv – også selvom det er udsat by. Flere kvarterer i byen er allerede udviklet uden at ændre på bygningsmassen eller egenarten, fx klimakvarteret på Østerbro, hvor byrummene er blevet opgraderet for at skabe forandring i kvarteret. Bispebjerg Bakke har allerede en høj arkitektonisk kvalitet, og derfor anbefaler Bypanelet at lave mindre indgreb i byrummene i stedet for lave gennemgribende ændringer, hvilket vil påvirke de eksisterende kvaliteter og kulturarven. Det kunne være gennem mindre tiltag, såsom den allerede etablerede åbning i muren på Skoleholdervej eller ved Bispeparkens parkeringsområde.

Bypanelet

- Det vil understøtte kvarterets kulturarv at arbejde med en rød tråd i udformningen af kvarterets byrum, der i praksis kunne betyde at belægning og materialer kan gå igen i nye anlægsprojekter.
- Der er en gedigen arkitektur og unik kulturarv især i det nordlige område, og derfor anbefaler Bypanelet at være nænsomme i de indgreb, der udføres i denne del, hvorimod den sydlige ende lidt nemmere kan klare større arkitektoniske tiltag.
- Bypanelet finder, at det er vigtigt, at borgerne er bevidste om den kulturarv, de bor i, og at der arbejdes med "lokal stolthed" gennem en ekstern anerkendelse af kvarterets værdi. Dette kunne gøres gennem en iscenesættelse af, hvad der har været før og ved en tydelig kommunikationsindsats. Dette kunne også være et digitalt spor fx i forbindelse med Arkitekturåret 2023. Der er mange lokale aktører, som interesserer sig for det lokalhistoriske, og disse bør inddrages.
- Bypanelet finder det oplagt at engagere de lokale – dette kunne gøres gennem eksempelvis et kunstprojekt, der formidler de kvaliteter, der er i området i dag.

Boliger

- Små boliger er godt for at tiltrække unge til kvarteret og bidrager med billige boliger til bydelen. Derfor anbefaler Bypanelet, at der ikke sammenlægges lejligheder i området.
- Bypanelet anbefaler mulighed for at midler fra bygningsfornyelsen fremover også kan bruges til almene boliger, da der ellers ikke vil kunne opnås en synergi mellem opgraderingerne af bygninger og byrum samtidigt, som er et af områdefornyelsens store gevinster.

Kirkegården

- Der er en stor kontrast mellem roen på kirkegården og trafikstøjen på Frederiksborgvej. Bypanelet anbefaler derfor, at åbningen af kirkegårdsmuren bliver begrænset mod Tuborgvej/Frederiksborgvej for at tage hensyn til de lydmæssige gener fra de store trafikveje, som belaster oplevelsen af fred og ro inde på kirkegården.
- Det er vigtigt at inddrage de lokale i kirkegårdens udvikling og programmering.

Byrum

- 150.000 besøgende kommer hvert år for at se kirsebærtræerne på kirkegården. Efterfølgende forlader de mange besøgende oftest kvarteret uden at besøge andre destinationer. Bypanelet anbefaler at styrke forbindelserne til de mange fine individuelle projekter i området for at tydeliggøre en større sammenhæng.
- Bypanelet har diskuteret, om man bør se området som en sammenhængende opgave eller flere individuelle opgaver og anbefaler at gøre begge dele. Der er en strategisk sammenhængende opgave i at slå tonen an og fastlægge konceptet. Efterfølgende kan der være tale om flere delopgaver, som dog kræver stor kulturhistorisk forståelse og en nænsom arkitektoniske tilgang. Det er derfor vigtigt med dygtige rådgivere, der går i detaljen og har en god

Bypanelet

materialefornemmelse. Bypanelet understreger vigtigheden i, at nye tiltag skal holde længe og være af høj kvalitet.

- Forbindelsen fra Utterslev Mose til Fælledparken kan potentielt styrkes med flere grønne træk på tværs af området. Den oprindelige ide fra byplankonkurrencen i 1912 om en bydel med mange alleer er ikke gennemført. Dette kunne være en oplagt indsats for at skabe sammenhænge og styrke områdets egenart. Der kan således arbejdes for en "botanisk" signatur for området – det kunne eksempelvis være at plante kirsebærtræer, hvor der skal plantes nye træer.
- Bypanelet har observeret, at der i området er flere fine haveanlæg, både ved Bispebjerg Hospital, Lersøparkens skolehaver, kirkegården og Smedetoften. At binde disse sammen via en rute er dog måske overflødigt. Det er sjældent, at man oplever et byområde i én lang sammenhæng, da man bruger områderne forskelligt. I stedet for en rute foreslås det at slå ned på specifikke områder eller tilføre flere som en forstærkning af havetemaet.
- Grønningens nye design adskiller sig formmæssigt fra det oprindelige design af landskabsarkitekten C. Th. Sørensen, som var præget af en klassiske modernistisk tilgang til landskabsarkitekturen. Bypanelet finder, at der er andre behov og krav til byrummet i dag, end der var, dengang Grønningen blev anlagt. Derfor kan en nutidig tilgang med et mere organisk, klimasikret og biodiversitetsrigt landskabsrum fint indgå i det samlede byrumshierarki i kvarteret. Men det er vigtigt, at ikke alle byrum anlægges med denne tilgang, da det vil ødelægge den oprindelige egenart.
- Der mangler ikke nødvendigvis byrum ved Frederiksborgvej, men derimod (by)liv, forbipasserende og grunde til at opholde sig der. Derfor anbefaler Bypanelet, at der arbejdes meget omhyggeligt med programmering af vejen – evt. i små opholdsrum. Givet projektets anlægssum anbefaler bypanelet, at projektet fokuseres på nedslagspunkter langs med vejen, og ikke en bekostelig ny belægning på hele Frederiksborgvej. Dette ville ikke give den ønskede sociale gevinst for området.

Grundtvigs Kirken og Bispebjerg Torv

- Bypanelet ser et stort potentiale i at opgradere Bispebjerg Torv og gøre biltrafikken mindre dominerende. Dette gælder også i den centrale akse mod kirken. Her er det forstyrrende, at parkerede biler ødelægger sigtelinjen. Det er vigtigt, at pladsens design understøtter kirkens monumentalitet, da kirken fortsat bør være kulminationen i bydelen.
- Bypanelet taler for en direkte og fysisk akse for begravelser mellem kirke og kirkegård. Dette kan understøtte de store sigtelinjer og akser i områdets byplan. Bypanelet ser en oplagt mulighed for at arbejde med trafikken (fjernelse) fra pladsen og op til kirken.
- Kirken er lejlighedsvis lukket og ville være en oplagt destination, men hvis det skal være en destination, skal man kunne komme derind. Bypanelet anbefaler derfor at tale med menighedsrådet omkring åbning af kirken for at gøre den til en mere attraktiv destination.

Bypanelet

- Der mangler en samlende plads i den nordlige del af kvarteret – en plads Bispebjerg Torv udfylder dårligt pt. Derfor skal der arbejdes med en opgradering af Bispebjerg Torv, som ikke blot et samlende byrum for både lokale og besøgende, men også som et værdigt byrum, som er den monumentale og storslåede kirke værdigt. Bypanelet anbefaler at bygge videre på den eksisterende geometri og belægning uden at overprogrammere byrummet, så bylivet opstår naturligt i torvet. Der mangler et sted at sidde og tage ophold ved kirken. Dette bør indtænkes i projektet. Ligeledes er asfaltbelægningen i kirkens hovedakse u-attraktiv og bør udskiftes fx med gule tegl.
- Det opleves ikke tydeligt, hvor grænserne til Grundtvigskirkens plads går, hvilket slører den rumlige opfattelse og brug af torvet. De lokale vil gerne have mere byliv og caféliv. Bypanelet har drøftet om cafépavilloner på pladsen er en god idé, men der er en frygt for, at de slet ikke ville blive brugt, og Bypanelet anbefaler evt. en mere fleksible caféfunktion fx i form af kaffevogne, for at torvets store multianvendelige flade ikke bebygges.
- Bypanelet ser et stort potentiale for pladsen – især hvis bilerne bliver rykket væk. Dette gælder også i den centrale akse mod kirken; her er det forstyrrende at få parkerede biler ødelægger den monumentale sigtelinje. Det er vigtigt, at pladsens design ikke tager pusten fra kirken, den skal fortsat stå som kulminationen i bydelene.